

LA GUERRA DELS SEGADORS A RIUDARENES: REVISIÓ I NOVES APORTACIONS, Revista de Riudarenes, Sant Jordi 2006

L'any 1635 França i Espanya entraren en guerra i el comte-duc Olivares portà soldats a Catalunya per lluitar contra França. Aquests soldats s'allotjaven a les cases de pagès de la Selva, Empordà, Maresme... A nivell polític, hi havia forta tensió entre el rei Felip IV i la Generalitat ja que el monarca exigia als catalans que allotgessin totalment als soldats, donant-los de menjar, mentre la Generalitat s'atenia a les constitucions catalanes que només obligaven a donar-los-hi sostre, foc, sal i llenya. Les vexacions i enfrontaments entre soldats i pagesos anaren creixent i el 30 d'abril de 1640, a Santa Coloma de Farners mataren l'agutzil reial Monrodon. Pagesos i soldats començaren una vertadera batalla que s'estengué pels voltants. Els més de 1.000 soldats del terç de Leonardo de Moles estava aturat i allotjat entre Les Mallorquines i Riudarenes, poble d'uns cent veïns. El dimecres 2 de maig els revoltats i els soldats allotjats en el poble es barallaren, amb el resultat de vuit soldats morts i catorze de ferits. Els soldats forçaren les portes de l'església i es defensaren des del campanar, mentre els veïns del poble marxaren cap a la muntanya restant en el poble només els capellans i algunes dones.

L'endemà, dijous dia 3, continuaren les escaramusses entre els soldats i la gent de la terra. Els primers tornaren a Riudarenes i saquejaren i cremaren la rectoria i l'església de Sant Martí. Els soldats aprofitaren que els veïns havien amagat els seus estris de valor en l'església per robar no només aquests, sinó tot el material litúrgic. Amb una posició indefensable i amb cada cop més pagesos esvalotats, Moles es retirà altra vegada a Les Mallorquines i es lamentava al virrei de la "*desberguença*" que usaven contra ell els habitants de Santa Coloma i Riudarenes. Segons Rovira i Virgili i el mateix Parets, dos frares caputxins que recollien llenya per la zona s'assabentaren dels fets, entraren en l'església amb gran perill, salvaren la custòdia amb les hòsties i es retiraren cap a Les Mallorquines amb la intenció de portar la custòdia al bisbe de Girona i explicar-li els fets; però el capità del terç, Josep Oms, els va demanar que es possessin davant la tropa amb la custòdia per inspirar respecte als pagesos perquè

aquests no ataquessin i d'aquesta manera la tropa va arribar sense més entrebancs a refugiar-se a Blanes el dia 4 de maig.

El 5 de maig, ja des de Blanes, Moles explicava al virrei la crema de l'església originada per "*un fuego que tenían echo los villanos quemando en el los muertos que mataron la noche*". No era gaire creïble: el mateix 5 de maig, el jutge de la Reial Audiència Rafael Puig, escrivia també des de Blanes al virrei informant-li que "*Los soldados han hurtado mucho en el lugar de Riudarenas y esto desespera la gente de la tierra. Han cargado una barca grande de ropa para remitir ahi ,con algunos soldados heridos. Ha venido una mujer de Riudarenas a darme queja que estaba en la barca la ropa de su casa y que la hiziese segrestar*"

Vistos els fets, m'agradaria presentar tres documents originals sobre els fets relatats. El primer és de la Crònica de Jeroni del Real, escrita en la mateixa època dels fets, el segon és la *Proclamación Católica* que el Consell de Cent barceloní escrigué al rei i la tercera és un document de l'Arxiu de la Corona d'Aragó on el capità del terç Leonardo Moles explica la seva versió. Així, definitivament, tindrem clar què va passar a Riudarenes el maig de 1640.

La Catalunya del Barroc vista des de Girona. La Crònica de Jeroni del Real 1626-1683 "*Maig, a tres, havent tingudas algunas pendèntias ab gent de la terra, los soldats dels tércios del Conde Duque que governava Joan de Arce y altres de napolitans que governava Don Leonardo Molas, per las vaxations que feyan als pagesos a sos allotjaments, arribant en lo lloch de Riudarenas posaren foch en moltas casas y en particular a la Isglésia, enten-se para robar los mobles de particulars que y havian aportats. Fou tant lo foch que cremá fins los altars, y la reserva de las formas consagradas fou trobada, si bé fou declarat per theólechs ésser ja consumidas las espécias per rahó del foch, y foren guardadas a la Seu.*

(*Arxiu de la Corona d'Aragó, escrit de Leonardo de Moles*), dirigit al virrei on es lamenta de la crema de Riudarenes i la poca culpa del seu terç ja que ho feren els mateixos veïns; segons ell, retirats aquests cap els boscos "*debió quemar el lugar, empezandose de un fuego que tenían echo los villanos quemando en el los muertos que mataron la noche*". En Moles, al assabentar-se intentar solucionar-ho però no fou possible al tenir por que els mateixos veïns no el tornessin a envestir. "*Los soldados que estaban desmandados por las casas que en semejantes sucesos no puede haver orden*" se'ls va anar portant cap a les Mallorquines: "*La iglesia no*

estava tocada de fuego ni pensamiento de que pudiese quemar, pues estava apartada de las casas y yo fui el último a retirarme y lo deje de tal manera y no se acercó soldado ninguno en dicho lugar estando todos en sus puestos con sus armas aguantando. Lo que podían volver a intentar los naturales y villanos”. Al cap de quatre hores l’avisaren els centinel·les que l’església cremava i va enviar 100 mosqueters per veure si es podia parar i tornaren dient que no es podia entrar i “que los mismos villanos pusieron fuego para hacer delito” i que el soldats no foren i que no robaren la plata ni el sagrari i que els veïns ho feien tot per robar i que el capellà Filomarino havia perdut més de dos mil escuts per no tenir temps de retirar-los de l’església i que ells no són culpables.

Proclamación Católica a la Magestad piadosa Felipe el Grande Rey de las Españas: “A este tiempo, corriendo ya los soldados desenfrenadamente la carrera de insolencias sacrílegas, quemaron el pueblo de Río de Arenas, su templo, sus Altares, su sagrario, sin perdonar las llamas a las formas en el reservadas, a vista de Dn Leonardo Molas, a quien servía de talaya una eminencia donde agassajara los soldados que venían cargados de los ornamentos, y vasos sagrados, de las joyas, y alajas de los vezinos de Río de Arenas, que las habían retirado al templo, pensando que no avría Christiano, que violasse su inmunidad.

Súpose este caso, divúlgose este sacrilegio, estremeciéronse los más derramados, causó un verdadero pavor en todas, extáticamente se admiraron, titubeando lo referían, temblando los catalanes lo escuchavan. Mostró el Brazo Eclesiástico su fuerza con censuras dadas a 12 de Mayo de 1640: se agravan, reagran, maldizen y anathemizan los soldados del tercio de Dn Leonardo Molas. Por aver saqueado la Iglesia Parroquial de Río de Arenas, robando della ornamentos, vasos de plata, cálices y otras cosas sagradas, hurtando los dineros, que para celebrar Missas y oficios Divinos estavan dentro los cepillos o caxas e la obra de San Isidro, de las Almas del Purgatorio, de la Virgen del Rosario, que montan 279 libras. Ultimamente pegaron fuego a la Iglesia, reduziendo a polvo y ceniza todo lo que era combustible, senyaladamente el Altar Mayor baxo la invocacion de San Martín, el Altar de la Virgen del Rosario, el de San Isidro de Madrid, del Arcangel san Miguel y de san Ponce.

Item : las pilas bautismales quedaron hechas pedazos, y últimamente las sacrosantas ostias consagradas, reservadas en una caxeula de plata; después del incendio se

hallaron del todo consumidas, y quemadas, como consta de la visura y de la relación que se hizo al Obispo, por las Dignidades, canónigos y superiores de los conventos.

La censura es del tenor siguiente: “Nos lo Doctor Francech Pijoan Canonje de la santa Iglesia de Gerona, Vic. General en lo espiritual, y temporal y offic, etc Data en Gerona a 12 de Maig 1640: En virtud de Santa obediencia, manam que lo primer dia de Diumenge, o festa de manament, après que las presents vos seran presentades, y lo poble estarà congregat, lo qual per dit effecte fareu congregar, ab alta e intelligible veu en vostras Egllesias, publiquen per agravats, reagravats, maleits y anathemitzats als dits soldats de dit tercio Dn. Leonardo Molas, que tal delictes cometeren, y altres qualsevols sacrilegos, incendiarios de ditas Egllesias y casas de Riudarenas, malfactors y sos complices, fautors y axiliadors, axi com a tenor de las presents als dits soldats y altres sacrilegos, incendiaris y malfactors agravam, reagravam, maleím y anathemitzám,”.